

ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਇਸ ਅਜੋਕੇ ਯੁਗ ਵਿਚ (ਭਾਗ-26)
Gurmat and science in present scenario (Part-26)
ਚੰਦਰਮਾ ਸੂਰਜ ਕੋਲੋਂ ਚਾਨਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ

Sun lights up the Moon

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸਾਇੰਸ ਪੜ੍ਹਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਚਾਈਆਂ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਸਾਇੰਸ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸਮਝ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਸੱਚਾਈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਦਰਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਚਾਨਣ ਲਈ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੋਮੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹਉਮੈ ਘਟਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਹ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਉੱਚੇ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਆਤਮਕ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਹੁ ਆਪੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਰੇ ॥ ਸਸਿ ਘਰਿ ਸੂਰੁ ਦੀਪਕੁ ਗੈਣਾਰੇ ॥ ਦੇਖਿ ਅਦਿਸਟੁ ਰਹਹੁ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਸਭੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸਬਾਇਆ ॥੩॥ (੧੦੪੧)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਆਪਣੇ ਧੁਰੇ ਦੁਆਲੇ (੨੪ ਘੰਟੇ) ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਗਿਰਦ (੩੬੫.੨੪ ਦਿਨ) ਵੀ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਦਰਮਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਧੁਰੇ ਦੁਆਲੇ (੨੭.੩ ਦਿਨ) ਵੀ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਗਿਰਦ (੨੭.੩ ਦਿਨ) ਵੀ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰਾ ਚੰਦਰਮਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਚੰਦਰਮੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੋੜ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਦਰਮੇ ਦਾ ਆਕਾਰ (phases) ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗਰੀਕ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਐਨਾਕਸਾਗੋਰਸ (Anaxagoras) ਨੇ 428 BC ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੋੜ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। 499 AD ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਆਸਟਰੋਨੋਮਰ ਆਰਿਆ ਭੱਟ (Aryabhata) ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੋੜ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਅੱਲਹਜ਼ਨ (Alhazen (965–1039)) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਚੰਦਰਮੇ ਦੇ ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਤੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੈਲਿਊਕਸ (2nd century BC, Seleucus) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਵਾਰ ਭਾਟਾ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਖਿਚ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਚਾਈ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਚੰਦਰਮੇ, ਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਗੈਲੀਲੀਓ ਦੀ ਟੈਲੀਸਕੋਪ (Galileo, 1609) ਦੀ ਕਾਢ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ। ਵੀਨਸ ਗ੍ਰਹਿ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਸਰਾ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ, ਤੇ ਚੰਦਰਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੈਲੀਲੀਓ ਨੇ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀਨਸ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਫੇਜ਼ਿਜ਼ (phases of Venus) ਵੀ ਆਪਣੀ ਟੈਲੀਸਕੋਪ ਰਾਹੀਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀਆਂ। ਗੈਲੀਲੀਓ ਨੇ ਟੈਲੀਸਕੋਪ ਰਾਹੀਂ ਯੂਪੀਟਰ ਗ੍ਰਹਿ (Jupiter) ਦੇ ਚਾਰ ਚੰਦਰਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਮ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਸੂਰਜ ਤੇ ਸਾਰੇ ਤਾਰੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਗੈਲੀਲੀਓ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਧਰਤੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸੂਰਜ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਅਜੇਹਾ ਕਹਿਣ ਤੇ ਗੈਲੀਲੀਓ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ (1469-1539) ਕੋਲ ਕੋਈ ਟੈਲੀਸਕੋਪ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਚੰਦਰਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਜੇ ਗੁਣ ਤਮੇ ਗੁਣ ਸਤੋ ਗੁਣ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਇਹ ਹਰੇਕ ਗੁਣ, ਉਸ ਚੌਥੇ ਪਦ (ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਵਸਥਾ) ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਸਬਦ ਇਹੀ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰਮੇ

ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਘਰ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਤਪਸ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜੁਗਤੀ ਦੀ ਕਦਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਥਾਂ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਚਉਦਸਿ ਚਉਥੇ ਥਾਵਹਿ ਲਹਿ ਪਾਵੈ ॥ ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ ਸਤ ਕਾਲ ਸਮਾਵੈ ॥ ਸਸੀਅਰ ਕੈ ਘਰਿ ਸੂਰੁ ਸਮਾਵੈ ॥ (੮੪੦)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਉੱਚਾਰਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਅਪਾਰ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਆ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਭਾਵ, ਸ਼ਾਂਤ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਤੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਭਾਂਵੇ ਸੁਖ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦੁੱਖ ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਬਦੁ ਭਾਖਤ ਸਸਿ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰਾ ॥ ਸਸਿ ਘਰਿ ਸੂਰੁ ਵਸੈ ਮਿਟੈ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥ (੮੪੩)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਂਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਅਸਲ ਉਦਾਸੀ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਉਪਰਾਮਤਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਮਾਇਆ ਰਹਿਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ (ਚੰਦਰਮਾ) ਤੇ ਗਿਆਨ (ਸੂਰਜ) ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਅਜੇਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਡੁਬਦਾ।

ਮਃ ੧ ॥ ਸੌ ਉਦਾਸੀ ਜਿ ਪਾਲੇ ਉਦਾਸੁ ॥ ਅਰਧ ਉਰਧ ਕਰੇ ਨਿਰੰਜਨ ਵਾਸੁ ॥ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੀ ਪਾਏ ਗੰਢਿ ॥ ਤਿਸੁ ਉਦਾਸੀ ਕਾ ਪੜੈ ਨ ਕੰਧੁ ॥ (੮੫੨)

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤਕ ਤੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਭਾਵ, ਸਦਾ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਉਸ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਏਗਾ, ਤਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿਨ ਅਕਾਲ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕਲਾਂ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਅਡੋਲ ਅਵਸਥਾ ਕਾਇਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੁਨਿਉ ਪੂਰਾ ਚੰਦ ਅਕਾਸ ॥ ਪਸਰਹਿ ਕਲਾ ਸਹਜ ਪਰਗਾਸ ॥ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਮਧਿ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਥੀਰ ॥ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਮਹਿ ਰਮਹਿ ਕਬੀਰ ॥੧੬॥ (੩੪੪)

ਸਿਰਫ਼ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਉਤੇ ਦਇਆਵਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਉਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪਾਲਕ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਉਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਭ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਿਆਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਸਰੂਪ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਹਰੇਕ ਵੰਗ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ, ਸਰਨ ਆਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਉਸ ਦਾ ਸਹੀ ਸਰੂਪ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਖਸਮਿਆਂ ਦਾ ਖਸਮ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੋ।

ਪੂਰਨਮਾ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭ ਏਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ॥ ਜੀਅ ਜੰਤ ਦਇਆਲ ਪੁਰਖੁ ਸਭ ਉਪਰਿ ਜਾ ਕਾ ਹਥੁ ॥ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਕੀਆ ਜਾ ਕਾ ਹੋਇ ॥ (੩੦੦)

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਮਣ ਦਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, “ਅਠਾਰਹ ਭਾਰ ਮੇਵਾ” ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਮੇਵਾ ਬਣ ਜਾਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਬਹੁਤ ਮਿਠਾ ਤੇ ਰਸ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਮੇਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਬਣ ਜਾਏ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੋਵੇਂ, ਮੇਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਏ ਜਾਣ। ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਤਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸਾਂ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਖਤਮ ਹੋਵੇ।

ਮਃ ੧ ॥ ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ ਮੇਵਾ ਹੋਵੈ ਗਰੁੜਾ ਹੋਇ ਸੁਆਉ ॥ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦਇ ਫਿਰਦੇ ਰਖੀਅਹਿ ਨਿਹਚਲੁ ਹੋਵੈ ਥਾਉ ॥ ਭੀ ਤੂੰਹੈ ਸਾਲਾਹਣਾ ਆਖਣ ਲਹੈ ਨ ਚਾਉ ॥੨॥ (੧੪੨)

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਣਗਿਣਤ ਦਾਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣ, ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਦਾਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਅਕਿਰਤਘਣ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਦਾ ਉਸ ਦਾਤਾਰ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਹੀ ਜਪ, ਤੇ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖ, ਤੇ, ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰ। ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੀ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਿਆ ਕਰ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਅਜੇਹੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਰੇਕ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਦਾ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਕਰ। ਕਿਉਂਕਿ, ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਖਿਲਾਰੇ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਵਸਾਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਵਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਏਕੋ ਜਪਿ ਏਕੋ ਸਾਲਾਹਿ ॥ ਏਕੁ ਸਿਮਰਿ ਏਕੋ ਮਨ ਆਹਿ ॥ ਏਕਸ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਉ ਅਨੰਤ ॥ ਮਨਿ ਤਨਿ ਜਾਪਿ ਏਕ ਭਗਵੰਤ ॥ ਏਕੋ ਏਕੁ ਏਕੁ ਹਰਿ ਆਪਿ ॥ ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਆਪਿ ॥ ਅਨਿਕ ਬਿਸਥਾਰ ਏਕ ਤੇ ਭਏ ॥ ਏਕੁ ਅਰਾਧਿ ਪਰਾਛੁਤ ਗਏ ॥ ਮਨ ਤਨ ਅੰਤਰਿ ਏਕੁ ਪ੍ਰਭੂ ਰਾਤਾ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਇਕੁ ਜਾਤਾ ॥੮॥੧੯॥ (੨੮੯)

ਜਗਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਸਦਾ ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਗਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਜਗਤ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤ ਜੋੜ ਕੇ ਭਾਵ, ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਭਾਵ, ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਕਰਕੇ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਹੀ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਦਿਨ ਵੇਲੇ, ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਚਾਨਣ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਰੀ ਚਾਨਣ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਮਨ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਜਗਤ ਇਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਾਲਕ ਸਿਰਫ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਮਰਦ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਮਾਇਆ ਲਈ ਮੋਹ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜੀਵ ਉਤਪਤੀ ਦੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਰਚੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਤਖ਼ਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੈਠਣ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸਦਾ ਬਿਰ ਨਾਮੁ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਮੁਕਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਫਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ ੧ ਦਖਣੀ ॥ ਸਚੁ ਸਿਰੰਦਾ ਸਚਾ ਜਾਣੀਐ ਸਚੜਾ ਪਰਵਦਗਾਰੋ ॥ ਜਿਨਿ ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਆ ਸਚੜਾ ਅਲਖ ਅਪਾਰੋ ॥ ਦਇ ਪੁੜ ਜੋੜਿ ਵਿਛੋੜਿਅਨੁ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰੁ ਅੰਧਾਰੋ ॥ ਸੂਰਜ ਚੰਦੁ ਸਿਰਜਿਅਨੁ ਅਹਿਨਿਸਿ ਚਲਤੁ ਵੀਚਾਰੋ ॥੧॥ ਸਚੜਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਤੁ ਸਚੜਾ ਦੇਹਿ ਪਿਆਰੋ ॥ ਰਹਾਉ ॥ (੫੮੦)

ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ ਬਿਰਖ, ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਹਲ ਮਾੜੀਆਂ ਆਦਿ ਸਭ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਹਲ ਮਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਦੀਵੇ ਜਗਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਣਤਰ ਮੁਕੰਮਲ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਧਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦਇ ਚਾਨਣੇ ਪੂਰੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥ ਆਪੇ ਵੇਖੈ ਸੁਣੈ ਆਪਿ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਧਿਆਈ ॥੧॥ (੯੪੭)

ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਚੰਦਰਮਾ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵਰਗੀਆਂ ਨੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਲਾਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਨੂਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰ ਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਨੂਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਦਿਸਦਾ ਸਰੂਪ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਹੀਰੇ ਆਦਿਕ ਸੁਹਣੇ ਕੀਮਤੀ ਚਮਕਦੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੰਦਰਮਾ, ਸੂਰਜ ਜਾਂ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਗੁਣ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ, ਤੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੁਇ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ॥ ਜੋਤੀ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੂਪੁ ॥੧॥ ਕਹੁ ਰੇ ਗਿਆਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਜੋਤੀ ਅੰਤਰਿ ਧਰਿਆ ਪਸਾਰੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਹੀਰਾ ਦੇਖਿ ਹੀਰੇ ਕਰਉ ਆਦੇਸੁ ॥ ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਲੇਖੁ ॥੨॥੧੧॥ (੯੭੨)

ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਤਾਰੇ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ? ਇਹ ਸਾਰਾ ਅਕਾਸ਼ ਕਿਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਨਾਲ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕੋਈ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਹੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਸ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦਮਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ ਓਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਵੀ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਜੋ ਮੂੰਹੋਂ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਉਚਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮੁ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡਿਤ ਅੰਬਰੁ ਕਾ ਸਿਉ ਲਾਗਾ ॥ ਬੁਝੈ ਬੁਝਨਹਾਰੁ ਸਭਾਗਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸੂਰਜ ਚੰਦੁ ਕਰਹਿ ਉਜੀਆਰਾ ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਪਸਰਿਆ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰਾ ॥੨॥ (੩੨੯)

ਕਬੀਰ ਜੀ ਸਮਝਾਂਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੈਨੂੰ 'ਜੁਲਾਹਾ ਜੁਲਾਹਾ' ਆਖ ਕੇ ਨੀਵਾਂ ਵਖਾਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੀ ਜੁਲਾਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਮਹਾਨ ਜੁਲਾਹੇ ਦਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਮਾਨੋ ਤਾਣਾ ਤਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਤੁਸੀਂ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਸੁਣਦੇ ਰਹੋ, ਮੈਂ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਤਾਣਾ ਤਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਭਾਵ, ਤੁਸੀਂ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਪਰੰਤੂ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਵਿੱਦਿਆ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਜ਼ੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਾਣਾ ਤਣ ਕੇ ਕਪੜਾ ਬਣਾਨ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਹਾਂ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪਰੰਤੂ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਬਰਾਹਮਣ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਕੂੜ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੋ ਤੇ ਵੀਚਾਰੋ ਤਾਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੰਘੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਚੰਦਰਮਾ ਤੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਸ ਕੰਘੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੁਲਾਹੇ ਦੇ ਪਊਇਆਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਖੇਡ ਰਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨਿਮਾਣੇ ਜੁਲਾਹੇ ਦਾ ਮਨ, ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਟਿਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਹਾਨ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਰਚੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਸ ਮਹਾਨ ਜੁਲਾਹੇ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਸਮਝਾਂਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਹਾਨ ਜੁਲਾਹਾ, ਇਸ ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਕੰਘੀ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਸੂਤਰ ਰਲਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਆਸਾ ॥ ਕੋਰੀ ਕੇ ਕਾਹੁ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾਂ ॥ ਸਭੁ ਜਗੁ ਆਨਿ ਤਨਾਇਓ ਤਾਨਾਂ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜਬ ਤੁਮ ਸੁਨਿ ਲੇ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਾਂ ॥ ਤਬ ਹਮ ਇਤਨਕੁ ਪਸਰਿਓ ਤਾਨਾਂ ॥੧॥ ਧਰਨਿ ਅਕਾਸ ਕੀ ਕਰਗਰ ਬਨਾਈ ॥ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਸਾਥ ਚਲਾਈ ॥੨॥ (੪੮੪)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ, ਲੱਭ ਅਤੇ ਲੋਭ ਦੂਰ ਕਰ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਮਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਤੋੜ ਕੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਲੱਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮੁ ਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਆਨੰਦ ਰੂਪੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹੀ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਅਜੇਹਾ ਉੱਦਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਪਰਹਰੁ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ॥ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਤਜਿ ਹੋਹੁ ਨਿਚਿੰਦਾ ॥ ਭ੍ਰਮ ਕਾ ਸੰਗਲੁ ਤੋਤਿ ਨਿਰਾਲਾ ਹਰਿ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ॥੧॥ ਨਿਸਿ ਦਾਮਨਿ ਜਿਉ ਚਮਕਿ ਚੰਦਾਇਣੁ ਦੇਖੈ ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪੇਖੈ ॥ ਆਨੰਦ ਰੂਪੁ ਅਨੂਪੁ ਸਰੂਪੁ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਦੇਖਾਇਆ ॥੨॥ (੧੦੪੧)

ਜੇ ਕਰ ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ, ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਇਹ ਸਚਾਈ ਵੀ ਸਮਝਾਂ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਸੂਰਜ ਕੋਲੋਂ ਚਾਨਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ।

- ਜੇਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹਉਮੈ ਘਟਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚੰਦਰਮੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਚੰਦਰਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਦਰਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਘਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਤਪਸ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਉੱਚਾਰਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਤੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਜਾਣ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਅਸਲ ਉਦਾਸੀ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਉਪਰਾਮਤਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।
- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਨਿਖਸਮਿਆਂ ਦਾ ਖਸਮ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੋ।
- ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਅਕਿਰਤਘਣ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਦਾ ਉਸ ਦਾਤਾਰ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਵਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
- ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਰੀ ਚਾਨਣ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਮਨ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।
- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਣਤਰ ਮੁਕੰਮਲ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਵੇਖ ਤੇ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਧਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੰਦਰਮਾ, ਸੂਰਜ ਜਾਂ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਗੁਣ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ।
- ਇਹ ਜੋ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ ਓਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।
- ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ, ਲੱਭ ਅਤੇ ਲੋਭ ਦੂਰ ਕਰ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਮਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਜੇਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਰੁਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਆਓ ਸਾਰੇ ਜਾਣੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਭਰਮ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਰਗਾ ਚਾਨਣ ਪੈਦਾ ਕਰਈਏ ਤੇ ਅਪਾਣਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰੀਏ।

“ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ”

(ਡਾ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ)
ਆਰ ਐਚ ੧ / ਈ - ੮, ਸੈਕਟਰ - ੮,
ਵਾਸ਼ੀ, ਨਵੀਂ ਮੁੰਬਈ - ੪੦੦੭੦੩.

(Dr. Sarbjit Singh)
RH1 / E-8, Sector-8,
Vashi, Navi Mumbai - 400703.
Email = sarbjitsingh@yahoo.com
Web= <http://www.geocities.ws/sarbjitsingh/>
<http://www.sikhmag.com/article-dr-sarbjit.html>